

spectatorului care alegea la piese cu mîna întinsă ca un cerşetor de bună dispoziție, dar scriitorii sînt prea încărcați cu drame, pentru ca gravitatea lumii să nu-i copleșească. De aceea, examinînd textele esențiale ale anilor din urmă vom observa o sete generală, aproape feroce, de sfîșiere a tot ceea ce-l împiedică pe om să cunoască și să se cunoască.

S-ar zice că modul științific al secolului s-a revărsat, potrivit binecunoscutului principiu al vaselor comunicante, în zonele spiritului, autorul devenind pe undeva un fel de „cercetător dramatic” la fel de tăios și scormonitor precum sociologul cînd analizează orașul în sondaje și statistici sau fizicianul depistînd antimateria. Astăzi toată lumea scenei pare angajată într-o vastă operație de dezvăluire (se poate spune și demascare), ca și cum, trezită brusc, umanitatea s-ar fi hotărît să-și elibereze ochii de *ceva* ce-o acoperă de zece mii de ani. *Ceva*-ul acesta se află pretutindeni.

În politica statelor de pildă, sloganurile sînt traduse în poftă de furt, „idealurile”, în realități mizere.

În domeniul relațiilor interumane, toate cele douămîcincisute de justificări, explicații și motivări „obiective” pe care logica le pune cu generozitate la îndemîna asasinilor individuali de oricînd și de peste tot, sînt iarăși traduse în piese și date înțelegerii, ca într-o limbă nouă. Autentică. Teatrul despre care vorbesc s-a năpustit cu minie gravă sau satirică asupra secolelor de certitudini false, încercînd a le răsturna.

Dar nu-i această răsturnare, revoluția umană însăși?

Iosif Naghiu

PERSONAJUL

Stăm singuri sau aproape singuri în noaptea asta fantastică numită viață și așteptăm așa cum am învățat din copilărie cînd ne legănam legați cu fire trănice de minutarul fosforescent al ceasului din piața primăriei, așteptăm pregătind fire moi și tremurătoare, fire aproape invizibile pentru personajul care se va ivi din adînc.

Alături de noi, purtător de mituri și fapte, templul inundat cu mosc și tămîie al celor ce vin în fiecare seară cu capul plecat pentru a serba jertfa și pentru a se jertfi sub ghilotina somptuoasă și roșie a cortinei.

Lumea dintotdeauna a avut nevoie de asemenea temple și jertfe unse cu mirul cuvîntului și înaintea marilor amfiteatre sau a căruțelor cu paie, mi-ar plăcea să ne închipuim ființe necunoscute și pline de har săpînd grote și peșteri în stîncă aspră a munților, inițiînd astfel primul teatru de buzunar.

De atunci, mijloacele de reprezentare s-au schimbat cu trecerea secolelor, dar adîncimea și durerea gestului, măsura lui interioară a rămas aceeași, ba poate singurul mod prin care mai putem comunica cu strămoșii.

Întîlnirea cu Personajul, aș dori să se petreacă sub semnul acesta fabulos și sincer, în care fiorul și adevărul să fie demiurgii care să-mi ceară întrupare, și lucrul acesta să nu supere pe nimeni, să nu stîrneasce sămîntă de patimă, pentru că această întîlnire îi este dată, în mod egal fiecăruia.

Personajul poate veni către mine cu pas tunător sau lipsit de apăsare, rîzînd

moment de destindere, dar și din nevoia de certitudini, de răspunsuri la propriile lui întrebări. Șaradele n-au atras niciodată mulțimile. Teatrul, artă prin excelență de mase, e o artă de comunicare vie, directă, deschisă.

Nemulțumiți de posibilitățile reduse de comunicare cu masele, pe care dramaturgia convențională și străină de viață le oferă, tinerii artiști din alte țări au început, din ce în ce mai des în ultima vreme, să prezînte spectacole bazate pe creația colectivă. De la nevoia imediată de a stabili un contact viu și spontan cu masele largi, în vederea găsirii unui limbaj comun care să exprime interese comune pe plan politic, s-a ajuns la unele teoretizări cu privire la inutilitatea dramaturgiei, la caracterul perimat al teatrului cu text, la necesitatea creării unui teatru bazat numai pe expresia corporală și vocală, cu cît mai puține pasaje vorbite, și acelea improvizate de interpreții înșiși. În afară de cîteva rare excepții, cînd e vorba de

și plingând — mă gîndesc că vechea mască a Thaliei ar trebui schimbată puțin, deci poate veni rîzînd și plîngînd și plîngînd — încercînd să-mi cunoscă și să-mi aline-nțrebările, — ce poate face și el Personajul, — poate să îmi vorbească cu vorbe neauzite pentru că vorba lui nu se traduce decît lumii întregi deodată, și mîna mea-nfrigurată nu poate însăși pe coală decît vorbe de tot transparente, gata să dea locul altor înțelesuri mai potrivite ceasului ce va veni.

El poate veni pe un pas tunător sau lipsit de-apăsare, va cere de băut și aceasta îl va face prieten cu noi, va cere de iubit și aceasta îl va face fratele nostru, va cere apoi de suferit mai ales, și va fi ca noi înșine și mai mult ca noi, va fi ceea ce noi n-avem curajul pentru că nu sintem Personajul, și în momentul acela jocul nebun al planetelor oarbe se va fi liniștit pentru o clipă.

El poate veni ca pentru o întîlnire dură și necrutătoare, pentru o limpezire dureroasă din ceață și fum, într-un timp în care întrebarea nu mai e întrebare ci teamă, într-un timp în care teama nu mai e teamă ci moarte, într-un timp în care moartea nu mai e moarte, ci o simplă întrebare cu care ne obișnuim tot mai mult, un ținut către care tind toate cuvintele — scări dificile.

Și totuși, noi credem în puterea cuvintelor rostite de Personaj. — Oameni buni — am rosti, ajutați-ne să apropiem Personajul de care avem atîta nevoie! Nu ne-nțrebați cum arată, fiindcă abia-l plăsim.

El are chipul unui cal de fier și alungă tăcerea.

El are chipul tăcerii și alungă calul de fier.

El are mai multe chipuri și cînd îl privești se-nfioară.

El se bucură cu fața brăzdată de rîuri și moare de secetă scara.

El este departe de a vorbi pe o singură voce.

El vorbește într-una chiar cînd nimeni nu îl ascultă.

Închipuți-vă Personajul vorbind unui cîmp pustiu de război.

Pentru că el este orb pentru sine și moi sintem orbi fără el.

E deajuns să se-apropie ca să se facă auzit.

El nu este totul, dar este trimisul acestuia.

Și noi ne sprijinim de el, așa cum se sprijină somnambulli de razele lunii.

Ilie Păunescu

REDESCOPERIREA EROULUI

Scriitorul adevărat nu poate fi decît un fervent democrat. Iar adevăratul democrat, un patriot zelos. Pentru că patriotism înseamnă mai mult decît dragostea de patrie. Înseamnă dragoste pentru întreaga omenire.

Oamenii vor trăi la adăpost de arbitrarul istoriei, deci de amenințarea diferitelor forme de tiranie care le-au produs atîtea stupide suferințe (fiindcă tiranie echivalează în primul rînd cu stupiditate), numai din ziua cînd toate popoarele vor avea în mod egal dreptul la viață. Patriotul crede în acest adevăr

artiști de mare talent, spectacolele acestea, care tind spre crearea unui ritual în care să participe deopotrivă artiștii și publicul, eșuează într-un dilematism evident, ducînd doar la niște dezlănțuiri temperamentale fără o țintă limpede, fără o idee precisă. Nu cred că viitorul teatrului stă în abolirea dramaturgiei. Perfecționarea mijloacelor de expresie ale actorului este desigur necesară pentru creșterea puterii de înrîurire a teatrului asupra spectatorului. Dar sînt convins că principalul mijloc de comunicare rămîne cuvîntul, dramaturgia, ca expresie a unor idei, a unor sentimente, ca mijloc de stimulare a gîndirii spectatorilor. Pentru aceasta este nevoie însă ca dramaturgia să se apropie, profund și organic, de viața oamenilor cărora li se adresează, să privească în adîncul lor și să-i ajute să cunoască, să se recunoască, să vadă mai limpede lumea din ei și dimprejurul lor, pentru ca vîzînd, să înțeleagă că pot merge mai departe, cu încredere.

Margareta Bărbuță